

Izveštaj o eksternoj evaluaciji za:

Visoku školu za uslužni biznis Sokolac-Istočno Sarajevo

HEAARS broj: 69/12

Datumi posjete: 08.04-10.04.2013. godine

Lokacija: Sokolac, Istočno Sarajevo

Komisija za eksternu evaluaciju: Dr sc Tončo Marušić, doc., predsjednik, Vanredni Prof. dr poslovnih nauka Nevenka Maher, vanredni profesor dr Borko Sorajić, Tonka Krešić i Tatjana Radaković, sekretar.

Kriterijumi evaluacije: Standardi i smjernice za osiguranje kvaliteta u evropskom prostoru visokog obrazovanja – ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in European Higher Education Area - European Association for Quality Assurance in Higher Education, 2009, Helsinki, 3rd edition) i Kriterijumi za akreditaciju visokoškolskih ustanova u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH broj: 75/10).

Sadržaj

1.0 Aplikacija	4
1.1 Informacija o procesu akreditacije	4
1.2 Podaci o visokoškolskoj ustanovi	4
1.3 Podaci o zahtjevu	5
2.0 Eksterna evaluacija	6
2.1 Prethodne aktivnosti	6
2.2 Posjeta visokoškolskoj ustanovi	6
3.0 Mišljenje o ishodu eksterne evaluacije	8
3.1 Ocjena kvaliteta po pojedinačnim kriterijumima	9
3.2 Preporuka za akreditaciju	28

1.0 Aplikacija

1.1 Informacija o procesu akreditacije

Prije pristupanja procesu akreditacije, Visoka škola za uslužni biznis, Sokolac-Istočno Sarajevo je uvidom u Uputstvo za pristup akreditaciji provjerila ispunjenost preduslova za pripremu aplikacije za akreditaciju. Aplikacija je predana 17.05.2012. godine, a Komisija za ocjenjivanje i reviziju kvaliteta i davanje preporuka o akreditaciji visokoškolskih ustanova (u daljnjem tekstu Komisija) je imenovana Rješenjem o izmjeni rješenja Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta broj: MM 05-33-1-673-12/12 od 12.12.2012. godine.

Komisija je imenovana u sljedećem sastavu:

- Dr. sc. Tončo Marušić, doc. predstavnik akademske zajednice u BiH, predsjednik
- Vanredni prof. dr. poslovnih nauka Nevenka Maher, međunarodni stručnjak, član
- Vanredni prof. dr. Borko Sorajić, predstavnik privrede i prakse, član
- Tonka Krešić, student, član

Ispred Agencije za akreditaciju visokoškolskih ustanova Republike Srpske za sekretara komisije imenovana je Tatjana Radaković.

Ugovor za usluge akreditacije visokoškolskih ustanova je potpisan 22.01.2013. godine, a Aneks ugovora 15.03.2013. Posjeta ustanovi je obavljena u periodu od 08.04. do 10.04. 2013. godine.

1.2 Podaci o visokoškolskoj ustanovi

Naziv, adresa i e-mail adresa institucije	Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo – Sokolac, ul. Cara Lazara bb, Sokolac, ognjen@vub.edu.ba
Internet adresa	www.vub.edu.ba
Naziv, broj i datum akta o osnivanju	Odluka o osnivanju, jun 2007. Okružni privredni sud Istočno Sarajevo, broj Rješenja: 061-0-REG-11-000 551 od 12.12.2011. godine
Poresko-identifikacioni broj (PIB)	JIB: 4402690290001
Matični broj dodijeljen od Republičkog zavoda za statistiku	11025013
Ime, prezime i adresa (naziv i sjedište) osnivača	prof. dr. Zoran Milošević iz Bijeljine prof. dr. Spasoje Bjelica iz Novog Sada prof. dr. Ljiljana Cvetković iz Novog Sada mr. Biljana Bjelica iz Sokoca
Broj i datum odluke o imenovanju lica ovlaštenog za zastupanje	О д л у к а б р . 4 4 8 / 1 - 0 8 о д 1 7 . 1 2 . 2 0 0 8 . г о д и н е .
Broj i datum dozvole za rad visokoškolske ustanove	a) Д о з в о л а б р . 0 7 . 2 - 9 6 2 9 / 0 7 о д 2 7 . 1 2 . 2 0 0 7 . г о д и н е b) Д о з в о л а б р . 0 7 . 0 2 3 / 6 0 2 - 1 3 5 1 / 0 9 о д 2 5 . 0 2 . 2 0 0 9 . г о д и н е в) Д о з в о л а б р . 0 7 . 0 2 3 / 6 0 2 - 8 2 1 1 / 0 9 о д 2 2 . 1 2 . 2 0 0 9 . г о д и н е
Broj i datum dozvole za rad van sjedišta	/
Broj i datum dozvole za rad van sjedišta	/
Kontakt osoba (za posjetu)	Ognjen Bakmaz
Broj telefona	065/ 992 290 057/401 410

1.3 Podaci o zahtjevu

U trenutku predaje aplikacije, visokoškolska ustanova je predočila dokumentaciju u štampanom i elektronskom obliku na srpskom jeziku. Sastavni dio ovog izvještaja čini Dokumentaciona osnova za ocjenjivanje data u Prilogu 1. izvještaja.

Studijski programi koje je visokoškolska ustanova prijavila u svrhu pregleda ispunjenosti kriterijuma za institucionalnu akreditaciju:

Naziv studijskog programa:	Nivo studija	Naziv(i) izlaznih kvalifikacija
Javna uprava i bezbjednost	Prvi	Diplomirani menadžer javne uprave Diplomirani menadžer bezbjednosti
Preduzetništvo i finansije	Prvi	Diplomirani menadžer preduzetničke ekonomije Diplomirani menadžer poslovnih finansija
Poslovna informatika	Prvi	Diplomirani menadžer poslovne informatike
Pravo	Prvi	Diplomirani pravnik, smjer upravni poslovi
Političke nauke	Prvi	Diplomirani pravnik, smjer nacionalna bezbjednost (ranije zvanje) Diplomirani politikolog, smjer nacionalna bezbjednost (novo zvanje)
Ekonomija i poslovanje	Prvi	Diplomirani ekonomista, smjer preduzetnička ekonomija

2.0 Eksterna evaluacija

2.1 Prethodne aktivnosti

Agencija za akreditaciju visokoškolskih ustanova svim članovima Komisije dostavila je elektronski materijal na kojem su dokumenti koji definišu proces akreditacije, odnosno zakonski propisi, Procedura za akreditaciju i Uputstvo za sprovođenje eksterne evaluacije, standardi i kriterijumi, te Aplikacija visokoškolske ustanove sa pratećim dokumentima, kao i obrasci neophodni za rad komisije.

Svaki član komisije imao je obavezu da na osnovu analizirane dokumentacije visokoškolske ustanove popuni obrazac individualne kontrolne liste koja služi kao podsjetnik članu Komisije sa pitanjima, zapažanjima i zahtjevima za dodatne dokumente za posjetu ustanovi. Komisija je usaglasila Plan i program posjete visokoškolskoj ustanovi koji je Prilog 2 ovog izvještaja, a predviđa posjetu u trajanju od tri radna dana u skladu sa Uputstvom o sprovođenju eksterne evaluacije.

Prije posjete Komisije za eksternu evaluaciju, rukovodstvo i predstavnici službi su upoznati sa detaljima i tokom predstojeće posjete, te im je blagovremeno dostavljen Plan i program posjete koji je usaglašen sa predstavnicima visokoškolske ustanove i dogovoren način pristupa i rada Komisije. Predmet eksterne evaluacije je visokoškolska ustanova i prijavljeni studijski programi kao što je navedeno u Aplikaciji za akreditaciju Visoke škole za uslužni biznis Sokolac-Istočno Sarajevo.

2.2 Posjeta visokoškolskoj ustanovi

Komisija je u skladu sa Uputstvom za sprovođenje eksterne evaluacije razgovarala sa sljedećim timovima: rukovodstvom, timom za kvalitet i samoevaluaciju, predstavnicima studentske službe, pravne službe, računovodstva i biblioteke, predstavnicima svršenih studenata, predstavnicima privrede i tržišta rada, predstavnicima akademskog osoblja svih studijskih programa koji su bili pregledani tokom akreditacije i predstavnicima studenata svih godina sa svih studijskih programa koji su bili pregledani tokom akreditacije. Spisak svih navedenih učesnika je dostupan u arhivi Agencije.

Tokom trodnevne posjete vođen je zapisnik koji je takođe dostupan na uvid u arhivi Agencije. Tokom prvog dana posjete, 08.04.2013. godine održan je uvodni sastanak sa predstavnicima ustanove na kojem su se predstavili članovi komisije, a zatim su uslijedili sastanci sa rukovodstvom na čelu sa direktorom Visoke škole Prof. dr Zoranom Miloševićem, timom za kvalitet i samoevaluaciju, predstavnicima studentske službe, računovodstva i biblioteke, šefovima svih studijskih programa koji su bili pregledani tokom evaluacije, svršenim studentima i predstavnicima privrede i tržišta rada. Komisija je na kraju dana održala interni sastanak o zapažanjima i toku rada.

Drugi dan posjete 09.04.2013. godine bio je posvećen studijskim programima, te je Komisija u odvojenim terminima razgovarala sa predstavnicima akademskog osoblja i studentima svih godina studija, te izvršila uvid u fizičke resurse kojima visoka škola raspolaže uključujući obilazak učionica, kabineta, studentske službe, biblioteke itd.

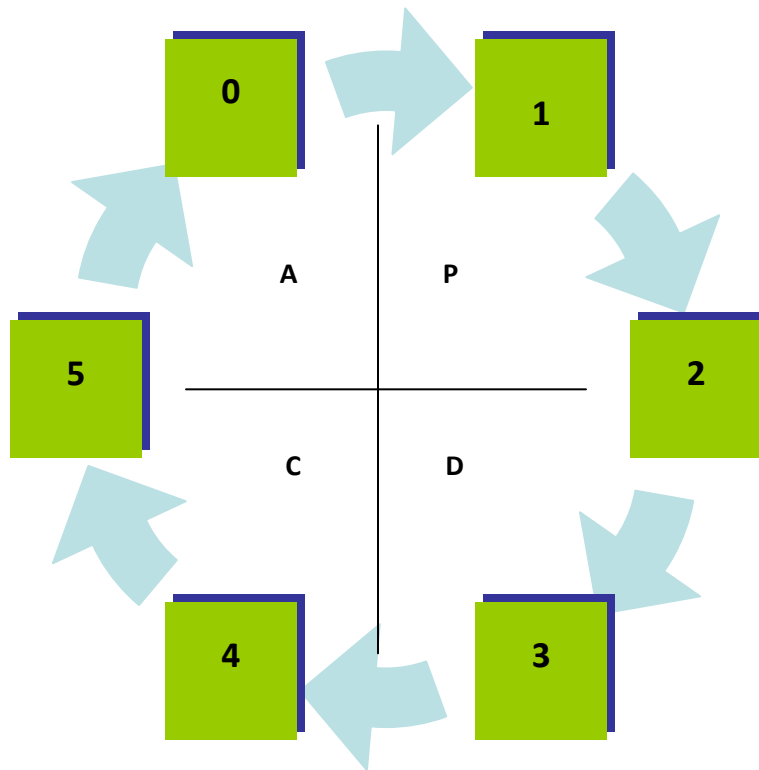
Posljednjeg dana posjete komisija je održala dvoipčasovni interni sastanak na kojem je popunila obrazac Ocjena stanja i preporuke za unapređenje koji predviđa definisanje dobrih i loših strana, te preporuka za unapređenje po svakom kriterijumu ponaosob, a isti je zatim usmeno prezentovan predstavnicima ustanove. Prezentaciji su prisustvovali direktor Prof. Dr Zoran Milošević, prof. Dr Biljana Bjelica, sekretar Visoke škole Mirjana Bakmaz i šef studentske službe Ognjen Bakmaz. Ocjenu stanja i preporuke za unapređenje predstavio je predsjednik Komisije Dr sc Tončo Marušić, doc, nakon čega je direktor Visoke škole zahvalio na prezentovanom sadržaju posebno se osvrćući na kvalitetne preporuke za unapređenje kvaliteta.

3.0 Mišljenje o ishodu eksterne evaluacije

Eksterna evaluacija urađena je provjerom nivoa ispunjenosti zahtjeva ESG standarda i Kriterijuma za akreditaciju VŠU u izvođenju sljedećih studijskih programa na Visokoj školi za uslužni biznis Sokolac Sarajevu:

- Javna uprava i bezbjednost,
- Preduzetništvo i finansije,
- Poslovna informatika,
- Pravo,
- Političke nauke,
- Ekonomija i poslovanje,

Skala za ocjenjivanje se zasniva na PDCA krugu i EFQM modelu i predstavljena je na sljedeći način:

Kriterijumi za ocjenu:

0 – nema dokaza ili postoje djelimični, nepouzdana dokazi ispunjenja zahtjeva (potpuno novo ili strano u organizaciji),

1 – zahtjev je planiran – postoji samo na papiru – P (plan),

2 – zahtjev je planiran i djelimično sproveden – i na papiru i primijenjen – D (djelo),

3 – zahtjev je planiran, sproveden i prate se efekti – C (provjera),

4 – zahtjev je planiran, sproveden, prate se efekti i porede s drugima – A (poređenje) i

5 – zahtjev je planiran, sproveden, prate se efekti i uvode stalna prilagođavanja i poboljšanja na osnovu poređenja sa najboljima.

I	VŠU ne ispunjava zahtjev	0
II	VŠU djelimično ispunjava zahtjev	1
III	VŠU pretežno ispunjava zahtjev	2 i 3
IV	VŠU u potpunosti ispunjava zahtjev	4 i 5

3.1 Ocjena kvaliteta po pojedinačnim kriterijumima

A.1 Razvoj i strategija visokoškolske ustanove						
Zahtjevi ESG standarda 1. 1) i BiH kriterija a1) , a2) i a3)						
Dobre strane:						
<p>VŠU ima Strategiju (Strategija razvoja 2010 – 2015) koja je formalno usvojena na Senatu. Strategija je javno dostupna i nalazi se na web stranici visokoškolske ustanove. Institucija ima politiku rada i za nju vezane procedure za osiguranje kvaliteta. Strategijom su utvrđeni misija i vizija, izrađena je SWOT analiza, te identificirano 5 strateških ciljeva, kao i hologrami izvršenja pojedinih aktivnosti vezanih za izvršavanje definisanih mjera u svakoj pojedinoj komponenti Strategije, dok su u završnom dijelu dokumenta definisana tijela i osobe odgovorne za njihovo provođenje. Postoji spremnost da se na prvom mjestu strategija, a onda i svi ostali važni dokumenti adaptiraju na osnovu rezultata dobijenih eksternom evaluacijom i akreditacijom.</p> <p>Učešće zainteresovanih strana je otvoreno i dobrodošlo. Strategija, politike i postupci su dostupni, a naročito su uključene zainteresovane strane iz Sokoca i šire regije. Zainteresovane strane dobro znaju mogućnosti i potencijale škole, prate je od početka i puno nade ulažu u njenu budućnost, što je naglašeno u Strategiji razvoja opštine Sokolac 2013-2020 godine, gdje je škola i njene politike uključena u daljni dugoročni razvoj Sokoca. To zvuči realno, jer je radna mjesta u gradu već sada dobilo nekoliko diplomaca zahvaljujući školovanju u svojoj okolini. Sa strategijom je upoznata i šira okolina i vidljivo je proširenje mogućnosti njihovog zapošljavanja i u okolini Sokoca. Institucija, njezine politike i procedure su pogodan uslov za daljnje obezbeđenje kvaliteta, kako u vezi jačanja sistema i kulture kvaliteta tako i programa edukacije. Treba naglasiti da su zainteresovane strane i javnost ubjeđeni u institucionalnu autonomiju Visoke škole, pa bi to i bio odgovor zašto ima studenata koji dolaze izdaleka, iako bi mogli da se školuju kod konkurencije koja im je bliža mjestu stanovanja i rada.</p>						
Loše strane:						
<p>Nedovoljna zainteresiranost za komunikaciju studenata sa njihovom organizacijom. Studenti, članovi organizacije studenata, su nedovoljno obavješteni o aktivnostima i radu iako su oni birali svoje predstavnike na izborima. Ograničeno je učešće zainteresovanih strana u izradi strategije. Nije dovoljno definisano osoblje uključeno u pojedine strateške ciljeve. Nisu dovoljno definisani rokovi za izvršenje pojedinih ciljeva. Razlog neinformisanosti studenata po pitanju strategije bi se mogao naći u realnom stanju: studenti u najvećoj mjeri rade, pa im je studiranje već drugi posao i nemaju dovoljno vremena da se bave gore navedenim pitanjima.</p>						
Preporuke za unapređenje:						
<p>Proširiti učešće zainteresovanih strana u izradi strategije. Preciznije definisati rokove za pojedine strateške ciljeve. O izradi strategije treba više biti upoznata šira javnost i studenti. Uvesti mjerljive indikatore za praćenje realizacije strateških ciljeva. Moglo bi se i planirati koje novo radno mesto i staviti ga u vezu sa početkom novih projekata u okolini Sokoca. Preciznije definisati uloge i nadležnosti rukovodećih organa. U toj vezi dobro bi bilo i formirati partnerske veze u projektima u koje bi mogli ulaziti i studenti. Konkretno, studenti bi mogli usavršiti svoja znanja pripremanja projekata pa bi davali svoje usluge u pripremi projekata za operacionalizaciju strategije okoline i škole. Od značaja je da je škola već usvojila Bolonjski pristup, pa bi se trebala više uključiti u mogućnosti vezane za Evropu i Evropsku Uniju i finansiranje kroz projekte. To bi ubrzalo realizaciju strategije. Trebala bi se i eksplicitno obavezati da će graditi kulturu koja priznaje značaj kvaliteta i osiguranja kvaliteta u kontekstu sistema kvaliteta i njihovom radu. Da bi to postigla, institucija bi trebala raditi i na formiranju i provedbi sistema kvaliteta i njegove strategije za kontinuirano unapređenje kvaliteta.</p> <p>U strategiji analizirati sve resurse potrebne za realizaciju ciljeva. Za svaki od ciljeva identifikovati indikatore i utvrditi njihovu trenutnu vrijednost, te konkretne zadatke i akcione planove. Definirati ili revidirati postojeće ključne indikatore kvaliteta i pratiti ih svake godine.</p>						
Ocjena kriterija:	0	1	2	3	4	5
Nivo ispunjenosti zahtjeva:	I	II	III		IV	

A.2 Upravljanje, unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta i kultura kvaliteta

Zahtjevi ESG standarda 1.1) i BiH kriterija b1), b2), b3), b4) i b5)

Dobre strane:

Unutrašnje upravljanje je efikasno. Studenti imaju svoje studentsko predstavničko tijelo i uključeni su u rad tima za kvalitet. Zadovoljstvo studenata je značajno. Studenti takođe dolaze i iz krajeva gdje ima i drugih sličnih Visokih škola i fakulteta. Novi studenti se upisuju na osnovu preporuka koje su dobili od prijašnjih studenata i unaprijed su upućeni u praktične aspekte ovdašnjeg studija, programa i profesora. Kvalitet nastave i organizacija programa nastave su dobri i odgovaraju studentima. Nema žalbi na odgovornost Visoke škole i njenih odjeljenja. Studenti izražavaju svoje zadovoljstvo. Oni znaju unaprijed što se od njih očekuje, kada i na koji način, pa onda sa ličnom odgovornošću studiraju i polažu ispite da bi pokazali napredak u edukaciji.

Statutom Škole su jasno definirane nadležnosti i odgovornosti upravljačkih i rukovodnih tijela Škole. Pravilnikom o unutarnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta je definirana organizacijska struktura škole. Općim aktima su definirana sva bitna područja neophodna za rad škole, od izbora u zvanja, prava studenata, osiguranja kvalitete, organizacija nastavnog procesa, organiziranje studenata itd.

Sistem za osiguranje kvaliteta je formalno uspostavljeno i definiran u Pravilniku o samovrednovanju i osiguranju kvaliteta. Tijelo odgovorno za provedbu osiguranja kvaliteta je uspostavljeno u vidu komisije koja broji 5 članova, od čega je jedan student. Studenti su inače zastupljeni u svim upravljačkim tijelima škole (Senat, Upravni odbor, Komisija za osiguranje kvaliteta) putem svojih predstavnika koje bira Studentsko predstavničko tijelo. Komisija za osiguranje kvaliteta, na početku akademske godine, donosi plan rada kojeg usvaja Senat. Tokom akademske godine komisija podnosi izvješće Senatu o svom radu. Studentska anketa o kvaliteti nastave se redovito provodi na kraju semestra. Rezultati studentske ankete se analiziraju na Senatu i svakom odjelu. Preporuke za poboljšanje nastavnog procesa su rezultat analize studentskih anketa. Kodeks nastavnike etike je formalno usvojen i primjenjuje se.

Loše strane:

Škola nema Pravilnika o sistemu kvaliteta i detaljne procedure provođenja kvaliteta. Mišljenje privrede i svršenih studenata bi moglo, a za sada još nedovoljno utiče na razvoj. U studijskim programima silabusi su definirani u legalnom okviru države ali sada bi trebali da budu detaljnije razrađeni, uključujući i definisanje rezultata (learning outcomes) i kompetencija. Postojeći pravilnik o samovrednovanju i ocjeni kvaliteta ne pokriva svu bitnu suštinu, pa bi ga bilo treba nadograditi u vidu i u vezi sistema, pa uvezati sistem i procedure koje ima institucija.

Strategija razvoja osiguranja kvaliteta nije definirana iako je škola usvojila politiku kvaliteta. Ne postoje razrađene procedure za interne mehanizme osiguranja kvaliteta osim u evaluaciji nastave. Vidljivi mehanizmi širenja kulture kvaliteta su na niskoj razini. Analiza uspješnosti studiranja, odnosno prolaznosti se ne prati. Ured za osiguranje kvaliteta nije formiran.

Preporuke za unapređenje:

Visokoškolska ustanova pretežnu pažnju posvećuje pojedinim procedurama kvaliteta, a više bi pažnje trebalo posvetiti sistemu i ulozi osoblja i odgovornostima u sistemu. Eksplicitno navesti koja je to menadžerska struktura i njihove odgovornosti, konkretne aktivnosti i uspostaviti vezu s sistematizacijom radnih mjesta, da se tačno zna ko šta radi i za šta je odgovoran sa tačno određenim rokovima izvršenja. Procedure bi mogle biti još preciznije razrađene i u svim drugim dokumentima.

Organizacijska struktura koja uključuje menadžersku, upravljačku i nastavničku strukturu treba da ima definisan tok koordinacije odgovornih osoba i organa, te odgovornosti pojedinih osoba i organa za postizanje kvaliteta nastavnih programa.

Preporučuje se, da se upotpuni odnosno da se napravi revizija Pravilnika o samovrednovanju. Tako bi precizirali sistem i procedure kao mehanizme kvaliteta. Bitan je akt o sistemu kvaliteta jer je to dokument koji uvodi relaciju od institucije kvaliteta, preko procedura do krajnjih rezultata. Jak sistem je garancija da ništa nije prepušteno slučaju. Unijeti definicije temeljnih pojmova u dokumenta o kvalitetu. Sa tim dokumentima vezani su i brojni drugi. U pravilniku o izdavanju udžbenika Standardi za izradu odobrenje i ocjenjivanje udžbenika treba da budu konkretizovani. U izvještaje o samovrednovanju dobro bi bilo na početku staviti sve bitne događaje koji su od značaja i koji su se desili tokom godine. To bi bilo dobro zbog opšte informisanosti i boljeg praćenja mnogostranog rada Visoke škole u korist svih zainteresovanih strana.

Utvrđivanje sistema je od značaja za sve nivoe, da svi znaju svoje tačno mesto i odgovornost za rad i rezultate pa da mogu pravovremeno i efikasno da rade i da se koordiniraju u svom radu; da ne gube vreme u suštinama koje su unapred predviđene, da već imaju unapred spremljene odgovore za pravovremeno reagiranje.

Izraditi strategiju osiguranja kvalitete sa jasno definiranim internim mehanizmima osiguranja kvalitete, metodama širenja kulture kvalitete, periodičnosti provjere mehanizama i odgovornim osobama za provođenje. Formirati ured za osiguranje kvalitete u školi sa najmanje jednom osobom zaposlenom u svojstvu koordinatora za osiguranje kvalitete. Izraditi priručnik za osiguranje kvalitete u kojem će biti razrađena metodologija provođenja evaluacijskih postupaka od evaluacije administrativnih službi, evaluacije svršenih studenata, evaluacije gospodarskih subjekata u kojima se zapošljava kadar obrazovan na školi, analiza uspjehnosti studiranja. Razviti mehanizme za praćenje indikatora kvaliteta kontinuirano i na temelju njih donositi strateške odluke. Donijeti set mjera za poboljšanje kvaliteta temeljenog na rezultatima provedenih analiza. Samoevaluacijske izvještaje raditi svake četiri godine, a na godišnjoj razini pratiti realizaciju strateških ciljeva. Kontinuirano raditi na jačanju svijesti studenata o njihovoj ulozi u osiguranju kvaliteta.

Ocjena kriterija:	0	1	2	3	4	5
Nivo ispunjenosti zahtjeva:	I	II	III		IV	

A.3 Procedure i obezbjeđenje kvaliteta studijskih programa

Zahtjevi ESG standarda 1. 2) i BiH kriterija b1) , b2) i b3)

Dobre strane:

Postoji svjesnost upravljačkih struktura o značaju uloge privrede, prakse i alumnija i dobijanju povratnih informacija o kvalitetu studijskih programa.

Provjere znanja studenata vrše se na osnovu objavljenih kriterija, propisa i procedura, koje se konzistentno primjenjuju, a ima ponekih iznimki.

Institucija, ustvari, ima mehanizme odlučivanja i procedure praćenja; tako su uključeni i studenti. Predstavnici studenata prisutni su kod odlučivanja ali nisu naročito aktivni da bi preostalim studentima prenijeli informacije koje su oni već direktno saznali. To bi nekad moglo da utiče na povjerenje studenata, ali zasad još uvijek postoji povjerenje studenata prema njihovim predstavnicima. Program – nastava, časovi i slično, su dobro prilagođeni studentima, od kojih su dvije trećine već zaposleni a jedna trećina je nezaposlena, pa stoga još nije bilo potrebe za prilagođavanje i promjene na osnovu povratnih informacija od studenata. Studenti (razgovarali smo sa studentima svih godina) su zadovoljni sa napretkom u studiranju, dostignućima i zadovoljni su sa programima koje su odabrali za studiranje. Ima studenata koji imaju i kontakte sa poslodavcima: postojećim i potencijalnim.

Loše strane:

Kritičan je put informacija od predstavnika studenata do studenata uopšte. Formalno predstavnici su dostupni, a realno, možda i zbog nedostatka vremena, studenti nisu navikli da traže sve moguće informacije, a koje bi inače mogli da dobiju. Studenti ne dobijaju povratne informacije od studentskog predstavnika sa Senata i ne znaju šta u vezi nastavnog procesa Senat odlučuje. Uočava se potreba revizije pojedinih studijskih programa.

Preporuke za unapređenje:

Treba javno objaviti Pravilnik o završnom radu i studiranju jer studenti nisu upoznati s njima (okačiti na Oglasnu tablu). Dobro bi bilo da se na početku studijske godine studenti obavijeste o svim njihovim pravima i mogućnostima, putem studentskih predstavnika ili putem oglašavanja kao i da se predstavnici studenata podsjetu na odgovornost i podstaknu na aktivniji rad po pitanju informisanja studenata. Sve informacije sa kojima raspolažu predstavnici studenata u organima upravljanja moraju biti transparentne i u svakom trenutku dostupne studentima (web stranica i oglasna tabla).

Češće analizirati studijske programe i međusobne odnose između studijskih programa.

Za svaki studijski program i svaki predmet treba preciznije ispisati ciljeve nastavnog predmeta, preciznije sadržaj nastavnog predmeta te navesti ishode učenja i kompetencije. Ishode učenja vezati za kvalifikacijski okvir.

Ocjena kriterija:	0	1	2	3	4	5
Nivo ispunjenosti zahtjeva:	I	II	III		IV	

A.4 Ocjenjivanje studenata

Zahtjevi ESG standarda 1. 3) i BiH kriterija g1) i g2)

Dobre strane:

Definisane su procedure i kriteriji ocjenjivanja studenata. Studenti su unaprijed i blagovremeno obaviješteni o metodologiji ispitivanja i ocjenjivanja. Dio ocjene je i prisustvo na predavanjima. Ispiti su i pismeni i usmeni, poštuju se Kodeks nastavničke etike. Obavljen je razgovor sa studentima i utvrđeno je da nema ozbiljnih primjedbi na transparentnost ocjenjivanja, niti na povrede prava studenata. Ocjenjivanje je profesionalno i u skladu sa Bolonjskim kriterijima.

Loše strane:

Unatoč tome, da je, po Pravilniku, prisustvo na predavanjima 10% u sastavu konačne ocjene, kod nekih predmeta je taj postotak viši. Nema potpunih dokaza da su studenti prisustvovali na nastavi i u sistemu nije ugrađeno ko garantuje za prisustvo na nastavi: profesor, studentska služba ili oboje, a po pitanju toga stručna služba ne vodi potpunu evidenciju. Negativne prijave se ne čuvaju. Standardi profesionalnog ponašanja nastavnika prema studentima su definisani Kodeksom nastavničke etike a studenti nisu upoznati sa postojanjem ovog dokumenta. Dešava se da Senat po skraćenim procedurama donosi odluke koje nisu stavljene na Oglasnu tablu. Ne postoji formirana Etička Komisija. U indeksima nema potvrde o odslušanom predavanju, ovjerene potpisom profesora.

Nije dovoljno detaljno razrađena metodologija za utvrđivanje ECTS bodova.

Preporuke za unapređenje:

Studenti treba da uspostave svoj sistem i evidencije Odluka sa nastavničkih vijeća. U silabusima treba tačno definisati strukturu konačne ocjene koja treba da bude javno dostupna. Treba tačno utvrditi sistem pohranjivanja evidencije prisustva studenata na nastavi. Čuvati prijave i sa negativnim ishodom. Za svaki studijski program i svaki predmet treba preciznije ispisati ciljeve nastavnog predmeta, preciznije sadržaj nastavnog predmeta te navesti ishode učenja i kompetencije. U okviru studentske ankete uvesti sistem trajnog i sistematskog praćenja toka polaganja ispita. Preporučuje se da još jasnije bude napravljena evidencija odsutnosti studenata, da se čuva u arhivi i da se evidentira čak i odsustvo u slučaju bolesti i slično jer je sve to od važnosti kad treba davati konačnu ocjenu, a naročito kad prisustvo na nastavi čini i 10% ocjene. Profesori imaju evidenciju prisustva, ali je potrebna i jasna administrativna verifikacija kako bi se potvrdila relevantnost podataka i čuvanje podataka u arhivi.

Ocjena kriterija:	0	1	2	3	4	5
Nivo ispunjenosti zahtjeva:	I	II	III		IV	

A.5 Ljudski resursi

Zahtjevi BiH kriterija d2) , d3) , d4) i d6)

Dobre strane:

Institucija ima osoblje angažirano u nastavnom radu sa studentima i kvalificirano i kompetentno za nastavni rad. Takve su provjere dostupne kad se vrši vanjska analiza. Visokoškolska ustanova obezbjeđuje održivost nastavnog procesa uz pomoć angažovanog nastavnog kadra. Treba naglasiti da je Visoka škola veoma jako socijalno osjetljiva (corporate responsibility), sa socijalnog i sa društvevog aspekta, a to potvrđuju i studenti i sve zainteresovane strane, za šta postoje konkretni realni dokazi: odlaganje plaćanja, društveno korisne akcije za djecu i slično. Postoje Pravilnik o izdavačkoj djelatnosti i procedure o napredovanju nastavnog osoblja. Angažovani su određeni eminentni profesori koji su prepoznati od strane studenata.

Studenti su zadovoljni kvalitetom nastavnog osoblja, dobiju očekivano znanje i razumijevanje studijskog programa. Nastavno osoblje ima potrebne kvalifikacije.

Za vrijeme trajanja posjete institucija je slala bibliotekara na usavršavanje njegovih kvalifikacija, jer njegovo osnovno zvanje nije u bibliotečkoj struci. Tako planiraju da će pravovremeno bibliotekar steći ne samo dobra stručna znanja za biblioteku, već isto i znanja koja su potrebna za uključivanje u sistem Sicris što je potrebno za habitiranje i unapređivanje karijere profesora.

Loše strane:

Nastavno osoblje bi trebalo imati priliku da se razvija i proširi svoje nastavničke kapacitete, ali im nedostaje vremena zbog toga što obavljaju i poslove asistenata. Postoje poteškoće u angažovanju asistenata jer se teško odlučuju da dođu u tako udaljenu teritoriju. Primjetno je da određeni broj nastavnika ima prebivalište i boravište na udaljenim lokacijama od fakulteta. To doprinosi formalnom ispunjenju kriterija broja stalno zaposlenih nastavnika (koji je relevantan za licenciranje, ali ne i za akreditaciju). To zapošljavanje se više čini formalnim jer ti nastavnici ne mogu biti na adekvatan način dostupni studentima svaki dan. Visoka škola ima dobru biblioteku, a bibliotečki kadar još nije dovoljno osposobljen.

Preporuke za unapređenje:

Zbog kvaliteta i kontinuiteta nastave i povećanja kvaliteta ljudskih resursa potrebno je da VŠU razvija vlastiti kadar, prvenstveno mladi nastavni kadar, demonstratore i asistente. Izvršiti dodatnu edukaciju bibliotečkog kadra. Objaviti na web stranici karton naučnog radnika (kratka biografija, naučni radovi) itd., s ciljem informisanja studenata. Uspostaviti kontinuitet stručnog usavršavanja neakadenskog osoblja. Planirati finansijska sredstva za stručno usavršavanje akademskog i neakadenskog osoblja. Koordinacija između direktora i Senata treba da se preciznije definiše po pitanju obaveza i odgovornosti. Iz redova vlastitih studenata barem privremeno zaposliti demonstratore koji će biti pomoć profesorima. Tako bi se postepeno demonstratori profesionalno, na osnovu rezultata, uključivali u nastavni proces, habitirali i, naravno, ispunjavajući zahtjeve, na kraju zaposlili kao asistenti.

Za unapređivanje karijere profesora svake godine treba za svaku nastavnu osobu pojedinačno unaprijed sastaviti godišnji plan usavršavanja uključujući konferencije koje će posjetiti, članke sa temama koje će imati na tim konferencijama ili koje će izdati, planirati pisanje udžbenika i slično. Preporučuje se izrada posebnog plana tih aktivnosti pa bi se usvajanjem tog plana o službenim putovanjima mogle pravovremeno koordinirati menedžerske i nastavničke aktivnosti.

Ocjena kriterija:	0	1	2	3	4	5
Nivo ispunjenosti zahtjeva:	I	II	III		IV	

A.6 Kvalitet fizičkih resursa

Zahtjevi BiH kriterija đ1) , đ2) , đ3) i đ4)

Dobre strane:

Dovoljan broj kvalitetno opremljenih učionica, prilagođenih potrebama i broju studenata. Dobra opremljenost informatičkog kabineta. Vršiti se redovna analiza fizičkih resursa kroz samoevaluacione izvještaje. Vršiti se ulaganja u unapređenje fizičkih resursa. Pristup internetu je dostupan studentima na visokoškolskoj ustanovi. Dostupni resursi su uglavnom svima dostupni i predstavljaju pomoć u studiranju.

Loše strane:

Moglo bi se ukazati na neke manje nedostatke kao što su: neoznačeni kabineti za profesore, ime i prezime i vrijeme konsultacija. Manjak stručne literature u biblioteci. Nedostatak pretplata na časopise, strane i domaće, online baze podataka itd. Neuvezanost u neki bibliotekarski sistem (COBIS).

Preporuke za unapređenje:

Označiti kabinete, navesti vrijeme konsultacija. Predvidjeti finansijska sredstva za pretplatu na časopise, za uvezivanje u online baze podataka, obuku i usavršavanje bibliotekarskog kadra.

Ocjena kriterija:	0	1	2	3	4	5
Nivo ispunjenosti zahtjeva:	I	II	III		IV	

A.7 Informacioni sistemi

Zahtjevi ESG standarda 1. 6) i BiH kriterija e1) , e2) , e3) i e4)

Dobre strane:

Postoje hardverski resursi za uvođenje integrisanog informacijskog sistema kako bi se mogla vršiti analiza svih podataka koje treba vršiti.

Loše strane:

Zbog nedostatka jedinstvenog sistema prikupljanja informacija nedostaju analize na bazi obrađenih podataka, koje su predviđene kriterijima, a nužne su za odlučivanje i obezbjeđenje kvaliteta rada. Ne postoji praćenje svih indikatora iz zahtjeva ESG standarda.

Ne postoji jedinstven informacijski sistem, postoje neuvezani fragmentirani dijelovi.

Preporuke za unapređenje:

Rezultate studentske ankete treba unositi u elektronskoj formi. Studentske ankete ne treba obrađivati ručno i treba ih analizirati sa svih aspekata. Analizu studentske ankete nužno je da vrši studentsko predstavničko tijelo a ne administracija visoke škole. Izgraditi digitalizovan jedinstven informacijski sistem. Unaprijediti anketu sa dodatnim podacima (udaljenost mjesta stanovanja, mjesto zaposlenja svršenog studenta, radi praćenja zapošljivosti). Dobro bi bilo da institucija obezbedi različita analiziranja podataka i da se relevantni podaci koriste za efikasno upravljanje i druge prateće aktivnosti. Stoga bi bilo potrebno da se pojedini dijelovi povezuju u jedinstveni informacioni sistem pa da je on osnova sistema kvalitetnog poslovanja i daljeg unapređivanja kulture i kvaliteta. Kod dobrog i efikasnog sistema ništa nije prepušteno slučaju i ne gubi se vrijeme da se donose odluke od slučaja do slučaja jer su potencijalna reagovanja već unaprijed predviđena i regulirana.

Osigurati kvalitetniju softversku podršku radi uvođenje jedinstvenog informacijskog sistema , kako bi se prikupljanje i prezentacija podataka mogli objedinuti u jednu cjelinu. Također bi se podaci trebali trenutno unositi kako bi u svakom trenutku bili dostupni i razne vrste analiza bile odmah dostupne, kako bi menadžment fakulteta mogao brzo i djelotvorno reagirati. Potrebno je raditi i poređenje sa ustanovama koje su sličnih karakteristika i veličine kao ova VŠU. Kako studenti dolaze i sa šireg područja BiH poželjno bi bilo i korištenje neke Open Source platforme (Moodle, Claroline, ...) za objavu nastavnih i drugih sadržaja.

Informacioni sistem je velika pomoć instituciji kada se dobro koristi informacija koju može dati. Može da nudi informacije o profilima studenata, o napredovanju studenata u svakom momentu, o resursima na raspolaganju i kakva je njihova cijena koštanja što je naročito značajno za upravljanje. Na taj način se poboljšava izvođenje programa edukacije.

Ocjena kriterija:	0	1	2	3	4	5
Nivo ispunjenosti zahtjeva:	I	II	III		IV	

A.8 Prezentacija informacija za javnost

Zahtjevi ESG standarda 1. 7) i BiH kriterija ž1) , ž2) i ž3

Dobre strane:

Postoje osnovne informacije o visokoškolskoj ustanovi, programima i zvanjima koje nudi na web stranici. Postoji zadovoljavajuća neformalna povezanost visoke škole i institucija. Postoji vodič za studente koji je javno dostupan. Počinje se uspostavljati institucionalizovani oblik saradnje sa privredom i tržištem rada: naime Strategija razvoja opštine Sokolac u ciljevima, koncepciji I strateškim prioritetima održivog razvoja dala je značaj (str. 54, Poglavlje 8.1.4.) Visokoj Školi za uslužni biznis u vidu visokog obrazovanja.

Loše strane:

Na web stranici nema rasporeda nastave i ispitnih rokova. Stranica nije ažurna i nije dovršena, nema dijela stranice na engleskom jeziku. Nema osobe zadužene za administraciju i ažuriranje web stranice.

Preporuke za unapređenje:

Informacije bi se trebale još više objavljivati na web stranici, a ne samo na oglasnim tablama unutar škole.

Dobro bi bilo redovno obavještavati javnost o svim događajima u Visokoj školi pa i o njezinim namjerama. U svrhu toga se preporučuje: dopuniti, ažurirati i sadržajno popuniti web stranicu (poželjno oglasiti neke nastavne materijale ili linkove na stranice gdje se nalaze ti materijali). Objaviti teme za diplomske radove i završne radove na web stranici. Objaviti raspored nastave i ispita unaprijed, po mogućnosti na početku semestra. Trebalo bi formalizovati alumni udruženje studenata. Formalizovati oblike informisanja javnosti i različitih zainteresovanih strana. Pošto je Senat već donio odluku o upisu studenata u sljedeću školsku godinu, trebalo bi odmah početi sa širenjem informacija putem svih mogućih sredstava komuniciranja. Usaglasiti informacije o VŠU u svim korištenim medijima.

Ocjena kriterija:	0	1	2	3	4	5
Nivo ispunjenosti zahtjeva:	I	II	III		IV	

A.9 Međunarodna saradnja

Zahtjevi BiH kriterija z1) , z2) i z3

Dobre strane:

Postoje ugovori o uzajamnoj saradnji sa Univerzitetom u Istočnom Sarajevu, Visokom školom strukovnih studija u Sremskim Karlovcima, sa Fakultetom za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu (FIMEK), Pravnim fakultetom za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Visokom školom za ekonomiju i informatiku Prijedor. Za vrijeme posjete Visoka škola počela je razmišljati kako pokrenuti mobilnost studenata što neće biti sasvim lako: u globalnom svijetu ogroman udio studenata uključen je u međunarodnu mobilnost u projektima Erasmus, a školske institucije u globalnom svijetu vlasnici su Erasmus Chartera. U Bosni i Hercegovini to još nije moguće jer država nije potpisala pristup na državnom nivou, a sama škola i studenti nemaju resurse kako bi finansirali tu mobilnost. Visoka škola razmišlja o kraćim mobilnostima na kraće distance, može u obliku ljetnih škola i pojedinačne razmjene studenata sa fakultetima s kojima je dogovorena uzajamna saradnja.

Loše strane:

Nedovoljno aktivnosti u ovom području, profesori suvise rade kao asistenti, bolje bi bilo ovo vrijeme potroše na naučno istraživački rad i na mobilnost. Samim tim je ograničeno i njihovo napredovanje.

Preporuke za unapređenje:

Osigurati određena sredstva za međunarodnu saradnju za mobilnost studenata i za stimulisanje nastavnog osoblja za objavljivanje radova na sci listama. U 2013. godini još nije moguće da se prijavi na konkurs da se dobije Erasmus Charter s ciljem konkurisanja za dodatna finansijska sredstva i olakšanje mobilnosti studenata, profesora, asistenata i administrativnog osoblja, ali se treba prijaviti čim bude postojala mogućnost prijave. Pripremiti godišnji plan mobilnosti.

Ocjena kriterija:	0	1	2	3	4	5
Nivo ispunjenosti zahtjeva:	I	II	III		IV	

Naziv studijskog programa: Javna uprava i bezbjednost

Nivo studija: Prvi ciklus

Zahtjevi ESG standarda 1. 2) i BiH kriterija b2) , b3) , d1) i d5)

Naziv (i) izlaznog (ih) kvalifikacija:

Diplomirani menadžer javne uprave

Diplomirani menadžer bezbjednosti

Dobre strane:

Dobra je strana da se Visoka škola odazvala se na potrebe tržišta rada, studenata i poslodavaca i uvela taj studijski program.

U razgovoru s poslodavcima, došli smo do zaključka kako isti prepoznaju završene studente, zapošljavaju ih te su zadovoljni s njihovim kompetencijama koje su stekli tokom svog obrazovanja.

Loše strane:

Kod ovog studijskog programa još ima neravnoteže, ne postoje neki suštinski elementi (kontekst u kome treba da se vrši bezbednost i bezbednost kao dio sustava javne uprave, politike koje sprovodi javna uprava i njezin zakonodavni okvir), a ima nekih koje nisu najbitnije (finansije u pojedinim detaljima). Unutar silabusa su obično upisane i kompetencije, a njih ovdje nema.

Raspodjela ECTS bodova nije pravilno urađena u odnosu na opterećenost studenata na pojedinim predmetima.

Dosadašnja praksa jednog obaveznog stranog jezika je kontraproduktivna, te ne ostavlja mogućnost bolje prilagodbe budućim studentima.

Preporuke za unapređenje:

Kod ovog programa treba još uložiti napora da se usavršava njegov kvalitet. Dalje treba napraviti reviziju nekih terminoloških pojmova – da li se stvarno radi o upravljanju ili o menadžmentu. Treba jasno zapisati definicije što je menadžment i što je sistem menadžmenta. Unutar silabusa treba staviti što su očekivani rezultati učenja (learning outcomes) jer to je osnovno, to je rezultat; treba znati šta je student naučio na kraju studija. To jest isto tako bitno za poslodavce i sve druge zainteresovane strane jer su to referentne kritičke tačke kojima se prati da li suština programa stvarno odgovara onome što će biti postignuto. I struktura konačne ocjene trebala bi biti precizno stavljena u brojkama. U razgovorima sa studentima je zaključeno da nisu svi predmeti iste težine te da treba prilagoditi taj iznos ECTS bodova. Sve aktivnosti studenata treba bodovati na odgovarajući način. Nedostatak asistenata na studijskim programima mogao bi se promijeniti uvođenjem rada demonstratora na nekim primjerima iz prakse.

Uvesti drugi strani jezik kako bi studenti mogli birati jedan strani jezik kao obavezan. Sve aktivnosti studenata treba bodovati na odgovarajući način (praksa, terenska nastava, završni rad itd.) Isti predmeti na različitim studijskim programima trebaju biti prilagođeni specifičnostima tog studijskog programa.

Uvesti učenje na daljinu (nije presudno za akreditaciju, ali je dobro za finansijsko poslovanje).

Razviti vlastiti kadar.

<p>Naziv studijskog programa: Preduzetništvo i finansije</p> <p>Nivo studija: Prvi ciklus</p> <p>Zahtjevi ESG standarda 1. 2) i BiH kriterija b2) , b3) , d1) i d5)</p>
<p>Naziv (i) izlaznog (ih) kvalifikacija: Diplomirani menadžer preduzetničke ekonomije, Diplomirani menadžer poslovnih finansija</p>
<p>Dobre strane:</p> <p>Dobro je da postoji ovaj smer i da ima dobrih predmeta koje može student da uči: može ih koristiti i ako sam odluči da bude preduzetnik ili da se u okolini pokrene posao na osnovu raspoloživih resursa: agrar, baština (prirodna, istorijska) itd.</p>
<p>Loše strane:</p> <p>Unutar silabusa ne postoje očekivani ishodi učenja (learning outcomes), a to je osnovno kod Bolonjskog procesa. U formularima silabusa obično su upisane i kompetencije kojih ovdje nema. Nema brojčano navedene strukture konačne ocjene.</p>
<p>Preporuke za unapređenje:</p> <p>Unutar silabusa precizno navesti rezultate učenja, ishode znanja sa sposobnostima i kompetencijama koje svršeni studenti nose sa sobom kako bi poslodavac mogao da ima jasnu sliku o profilu kadra kojeg traži odnosno želi da zaposli. To je bitno kako za poslodavce tako i za sve druge zainteresovane strane jer su to referentne kritičke tačke kojima se prati, da li suština programa odgovara onome što će biti postignuto. Struktura konačne ocjene trebala bi biti precizno stavljena u brojkama.</p> <p>Financijska matematika je predmet koji bi mogao biti suvišan: to je specijalnost, a ima i drugih predmeta u vezi financija. Ako ostaje, trebalo bi studentima dati znanja o postojećim finansijskim instrumentima i zakonodavnom okviru te savremenim finansijskim politikama i instrumentima.</p> <p>Pricipi ekonomije trebali bi da skrate mikro i makro okvir, da se odbace detalji prošlih vremena, a umesto toga više pažnje da se obrati na politike i instrumene koje se sprovode u postojećem zakonodavnom okviru Bosne i Hercegovine. Treba postići konkretnu vezu sa realnošću i dati osnovne informacije i o politikama u EU.</p> <p>Kod engleskog jezika startna pozicija studenta je različita je pa je nužno obezbjediti najmanje jednog asistenta/demonstratora za svaki čas, jer je nužno raditi u grupama. Preporučuje se uvoditi i terminologiju barem 100 termina sa područja prduzetništva, a ne samo opšteg engleskog jezika.</p> <p>Sociologija, u postojećem konceptu, nije potrebna za ovaj smjer. I literatura će uskoro imati pola veka (1976!). Ako se nastavi, treba uvoditi savremene teme: ulogu i praksu sindikata, Socijalnu agendu i pristup socijalnoj jednakosti i socijalnoj uključenosti unutar Evropske zajednice, gender pitanja, sve vezano uz (ne) funkcionisanje tržišta rada, što se sad uopšte i ne spominje. Socijalno preduzetništvo je bitna tema naročito u okviru ovog programa nastave, a ne spominje se, pa bi se mogli navoditi konkretni slučajevi a isto i slučajji rada nevladinih organizacija zajedno sa mogućnostima njihovog financiranja i izvan BiH.</p> <p>Treba dodati i poslovno pravo kao i postojeće zakone u BiH na tom području. Kod Računovodstva dodati temu Preduzetnik – vlasnik i njegova odgovornost u okviru postojećih zakona.</p> <p>Poslovna statistika – ovakav pristup je rizičan po pitanju koliko doprinosi znanju i kompetencijama studenata, sasvim je teorijski predmet i literatura nije upotrebljiva. Bolje bi bilo ove ECTS koristiti za Projektni management pa da studenti nauče prijavljivati projekte.</p> <p>Kod menadžmenta malih preduzeća treba staviti u literaturu i postojeće zakone a u Preduzetništvo uvoditi primere dobrih praksi.</p> <p>Postoje dva sasvim u suštini slična predmeta. Ekonomika i organizacija preduzeća te Upravljenje i kontrola troškova, što je neracionalno, pa treba napraviti reviziju suština, tematike i literature. Slično je kod predmeta Finansije i Bankarstvo te Finansijska tržišta i institucije; svi zajedno troše suviše ECTS, pa bi bilo korisnije da studenti uče suštine koje će biti direktno upotrebljive u njihovom skorašnjom realnom životu i praksi u radu</p> <p>Kod upravljanja kvalitetom treba proveriti da li uči se sustav/struktura kvaliteta te veza kulture i uspostavljanja sistema kvaliteta. Treba i uvoditi EQRF (European Quality Reference Framework) – sustav koji je kamen temeljac struke i izvođenja politika iz 1992. godine kao i osnova sve teorije i prakse i ISO standarda.</p> <p>Postoje i dva predmeta Marketing i Tržišno poslovanje što je u redu, ali nije dovoljno da Marketing ima samo 6 ECTS a podučava tako bitne stvari što je uočavanje razlike između proizvodne, prodajne i marketinške orijentacije – odnos prema potrošačima.</p>

Naziv studijskog programa: Poslovna informatika
Nivo studija: Prvi ciklus
Zahtjevi ESG standarda 1. 2) i BiH kriterija b2) , b3) , d1) i d5)

Naziv (i) izlaznog (ih) kvalifikacija: Diplomirani menadžer poslovne informatike

Dobre strane:

Dokumentiran i razrađen studijski program. Posvećenost profesora razvoju i inoviranju studijskog programa. Mlad kadar na stručnim informatičkim kolegijima spreman na suradnju i prihvaćanje dobronamjernih sugestija za unaprijeđenje nastavnog procesa.

Loše strane:

Unutar silabusa ne postoje očekivani ishodi učenja (learning outcomes), a to je osnovno kod Bolonjskog procesa. U formularima silabija obično su upisane i kompetencije kojih ovdje nema. Nema brojčano navedene strukture konačne ocjene.

U razgovorima sa studentima je zaključeno da nisu svi predmeti iste težine te da treba prilagoditi taj iznos ECTS bodova. Sve aktivnosti studenata nisu bodovane na odgovarajući način.

Nedovoljan broj profesora, a posebno asistenata koji su stalno angažirani.

Literatura navedena u Silabusu za pojedine informatičke kolegije već pomalo zastarijeva.

Preporuke za unapređenje:

Unutar silabusa precizno navesti rezultate učenja, ishode znanja sa sposobnostima i kompetencijama koje svršeni studenti nose sa sobom kako bi poslodavac mogao da ima jasnu sliku o profilu kadra kojeg traži odnosno želi da zaposli. To je bitno kako za poslodavce tako i za sve druge zainteresovane strane jer su to referentne kritičke tačke kojima se prati, da li suština programa odgovara onome što će biti postignuto. Struktura konačne ocjene trebala bi biti precizno stavljena u brojkama.

Nužna je dorada programa u cilju proširenja broja predmeta. Nije realno da je student iz najviše trećeg pokušaja položio svaki predmet. Nužda je dorada kriterija ocjenjivanja.

Angažiranje dovoljnog broja profesora u stalnom random odnosu (ne samo formalnom već stvarnom). Angažiranje asistenata i demonstratora u nastavnom procesu bilo kao stalno uposlenih ili kao vanjskih stručnih suradnika.

Studijski program treba da razvija saradnju sa privredom i praksom, te da njihovim predstavnicima omogući sugestije u vezi sa kreiranjem nastavnog plana i programa .

Literatura za pojedine čisto informatičke kolegije bi se trebala ažurirati zbog specifičnosti kolegija čiji se sadržaj veoma mijenja tokom vremena. Sve aktivnosti studenata treba bodovati na odgovarajući način.

Naziv studijskog programa: Pravo

Nivo studija: Prvi ciklus

Zahtjevi ESG standarda 1. 2) i BiH kriterija b2) , b3) , d1) i d5)

Nazivi izlaznih kvalifikacija: Diplomirani pravnik, smjer upravni poslovi

Dobre strane:

Male grupe studenata omogućuju bolju povezanost i veću mogućnost praktičnih primjera i praktične vježbe.

Loše strane:

Unutar silabusa ne postoje očekivani ishodi učenja (learning outcomes), a to je osnovno kod Bolonjskog procesa. U formularima silabusa obično su upisane i kompetencije kojih ovdje nema. Nema brojčano navedene strukture konačne ocjene.

Preporuke za unapređenje:

Unutar silabusa precizno navesti rezultate učenja, ishode znanja sa sposobnostima i kompetencijama koje svršeni studenti nose sa sobom kako bi poslodavac mogao da ima jasnu sliku o profilu kadra kojeg traži odnosno želi da zaposli. To je bitno kako za poslodavce tako i za sve druge zainteresovane strane jer su to referentne kritičke tačke kojima se prati, da li suština programa odgovara onome što će biti postignuto. Struktura konačne ocjene trebala bi biti precizno stavljena u brojkama.

Nužna je dorada programa u cilju proširenja pravnih predmeta za buduće diplomirane pravnike. Nije realno da je student iz najviše trećeg pokušaja položio svaki predmet. Nužda je dorada kriterija ocjenjivanja.

Naziv studijskog programa: Političke nauke

Nivo studija: Prvi ciklus

Zahtjevi ESG standarda 1. 2) i BiH kriterija b2) , b3) , d1) i d5)

Naziv (i) izlaznog (ih) kvalifikacija:

Diplomirani pravnik, smjer nacionalna bezbjednost (ranije zvanje)

Diplomirani politikolog, smjer nacionalna bezbjednost (novo zvanje)

Dobre strane: Male grupe studenata omogućuju bolju povezanost i veću mogućnost praktičnih primjera i praktične vježbe.

Loše strane:

Unutar silabusa ne postoje očekivani ishodi učenja (learning outcomes), a to je osnovno kod Bolonjskog procesa. U formularima silabusa obično su upisane i kompetencije kojih ovdje nema. Nema brojčano navedene strukture konačne ocjene.

Preporuke za unapređenje:

Unutar silabusa precizno navesti rezultate učenja, ishode znanja sa sposobnostima i kompetencijama koje svršeni studenti nose sa sobom kako bi poslodavac mogao da ima jasnu sliku o profilu kadra kojeg traži odnosno želi da zaposli. To je bitno kako za poslodavce tako i za sve druge zainteresovane strane jer su to referentne kritičke tačke kojima se prati, da li suština programa odgovara onome što će biti postignuto. Struktura konačne ocjene trebala bi biti precizno stavljena u brojkama.

Nužna je dorada programa u cilju proširenja pravnih predmeta za buduće diplomirane pravnike i politologe. Nije realno da je student iz najviše trećeg pokušaja položio svaki predmet. Nužda je dorada kriterija ocjenjivanja.

Preporuka za akreditaciju

Nakon uvida u kompletnu dostavljenu dokumentaciju, posjete visokoškolskoj ustanovi i analiziranja svih dokumenata, procedura i načina funkcionisanja visokoškolske ustanove, te sprovođenja postupka ocjenjivanja, utvrđen je sljedeći nivo ispunjenosti zahtjeva standarda i kriterijuma:

KRITERIJUMI	NIVO ISPUNJENOSTI
A1. Razvoj i strategija visokoškolske ustanove	III
A2. Upravljanje, unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta i kultura kvaliteta	III
A3. Procedure i obezbjeđenje kvaliteta studijskih programa	III
A4. Ocjenjivanje studenata	III
A5. Ljudski resursi	III
A6. Kvalitet fizičkih resursa	IV
A7. Informacioni sistemi	III
A8. Prezentacija informacija za javnost	III
A9. Međunarodna saradnja	III

Na osnovu ukupne ocjene kvaliteta komisija je utvrdila da Visoka škola za uslužni biznis Sokolac-Istočno Sarajevo ispunjava uslove za akreditaciju visokoškolske ustanove i daje preporuku nadležnim obrazovnim vlastima da sprovede postupak izdavanja rješenja i upisa u važeće registre.

Članovi komisije:

Dr sc Tončo Marušić, predsjednik _____

Vanredni prof. dr Nevenka Maher, član _____

Vanredni prof. dr Borko Sorajić, član _____

Tonka Krešić, član _____